

O'ZBEKISTONNING EKOLOGIK DIPLOMATIYASI: MINTAQAVIY VA GLOBAL MIQYOSDAGI HARAKATLAR

G'ulomova Ruxsora Buriyevna

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Ijtimoiy fanlar kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur tezisdá O'zbekiston Respublikasining ekologik diplomatiyasi tahlil qilinadi. O'zbekistonning ekologik diplomatiyasi mintaqaviy va global miqyosdagi ekologik muammolarga nisbatan amalga oshirilayotgan siyosiy harakatlarni o'z ichiga oladi. O'zbekistonning Orolbo'yi ekologik inqirozi bo'yicha olib borgan tashabbuslari va xalqaro hamkorlikdagi roli alohida ko'rib chiqilgan. Shuningdek, mamlakatning iqlim o'zgarishi, suv resurslaridan foydalanish va ekologik xavfsizlikni ta'minlash borasidagi faoliyatlari yoritilgan. O'zbekistonning ekologik diplomatiyasi, shu bilan birga, mintaqaviy va global miqyosda barqaror rivojlanish uchun mustahkam poydevor yaratishda muhim rol o'ynamoqda.

Kalit so'zlar: Ekologik diplomatiya, barqaror rivojlanish, O'zbekiston, Orol dengizi, xalqaro hamkorlik, atrof-muhit, global tashabbuslar.

Kirish

So'nggi yillarda ekologik muammolar global siyosatning asosiy masalalaridan biriga aylandi. Iqlim o'zgarishi, suv tanqisligi va boshqa ekologik tahdidlar davlatlararo munosabatlarga jiddiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ushbu sharoitda ekologik diplomatiya

ekologik xavfsizlikni ta'minlash, resurslardan adolatli foydalanish va global barqarorlikni qo'llab-quvvatlashda muhim vositaga aylangan.

O'zbekiston mustaqillik yillarida ekologik diplomatiyani rivojlantirib, Orol dengizi inqirozi kabi muammolarni xalqaro darajaga olib chiqdi. Mamlakat, shuningdek, mintaqaviy suv resurslaridan foydalanish, ekologik innovatsiyalarni ilgari surish va global ekologik tashabbuslarda faol ishtirok etmoqda.

Mazkur tezisda O'zbekistonning ekologik diplomatiyasi mintaqaviy va global miqyosda qanday shakllanayotganini va ekologik xavfsizlikka qaratilgan tashqi siyosatdagi yutuqlarini tahlil qilinadi.

Global miqyosda ekologik tahdidlarning kuchayishi, iqlim o'zgarishi, suv tanqisligi, cho'llanish va biologik xilma-xillikning kamayishi kabi omillar zamonaviy xalqaro munosabatlarda ekologik diplomatiyani alohida strategik yo'nalishga aylantirdi. Bu jarayonda O'zbekiston Respublikasi ham faol ishtirok etib, o'zining ekologik xavfsizlik va barqaror rivojlanish bo'yicha tashqi siyosatini shakllantirib bormoqda. Mamlakatning ekologik diplomatiyasi ko'p qirrali va chuqur rejalashtirilgan siyosiy harakatlar tizimiga asoslangan bo'lib, unda milliy manfaatlar bilan bir qatorda global ekologik barqarorlikka erishish tamoyillari uyg'unlashgan.

O'zbekistonning ekologik diplomatiyasining markazida Orolbo'yi ekologik inqirozi turadi. Ushbu hududdagi ekologik halokat O'zbekiston uchun nafaqat ichki siyosiy muammo, balki xalqaro miqyosda yechim topilishini talab etuvchi umumjahon ekologik fojiasi sifatida namoyon bo'ldi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan bir qator tashabbuslar orqali Orolbo'yi muammosi Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasi minbariga olib chiqildi va bu masala global kun tartibiga kiritildi. Ayniqsa, 2018-yilda BMT tomonidan “Orolbo'yi mintaqasini ekologik innovatsiyalar va texnologiyalar zonasi” deb e'lon qilinishi O'zbekiston ekologik diplomatiyasining yirik yutug'i sifatida e'tirof etildi. Ushbu tashabbus BMT a'zolari

tomonidan keng qo'llab-quvvatlandi va Orol fojiasi xalqaro miqyosda ko'proq e'tiborga olinishi uchun mustahkam asos bo'ldi.

O'zbekistonning ekologik tashqi siyosati mintaqaviy darajada ham faol shakllanmoqda. Markaziy Osiyodagi transchegaraviy ekologik muammolar, xususan, Amudaryo va Sirdaryo suv resurslaridan foydalanish masalasi, energetika va suv taqsimoti borasidagi kelishuvlar O'zbekiston tashqi siyosatining asosiy yo'nalishlaridan biridir. O'zbekiston barcha qo'shni davlatlar bilan suvdan foydalanishda o'zaro manfaatdorlik, ishonch va hamkorlik tamoyillariga asoslangan dialog yuritmoqda. Shu bilan birga, cho'llanish, yer degradatsiyasi va iqlim o'zgarishining mintaqaviy oqibatlariga qarshi kurashishda integratsiyalashgan siyosiy mexanizmlar ishlab chiqilmoqda. O'zbekiston bu borada Yevropa Ittifoqi, BMT, Jahon banki va boshqa xalqaro tashkilotlar bilan yaqin hamkorlikni yo'lga qo'ygan.

Xalqaro ekologik forumlardagi ishtirok, Parij iqlim kelishuviga qo'shilish, “Yashil makon” tashabbusi doirasida millionlab daraxt ekish loyihalarining ilgari surilishi, milliy ekologik qonunchilikning xalqaro me'yorlarga moslashtirilishi O'zbekistonning global ekologik muammolarga nisbatan mas'uliyatli yondashayotganidan dalolat beradi. Ayniqsa, mamlakat tomonidan milliy “NDC” (Nationally Determined Contribution) hujjatlarining tayyorlanib, iqlim o'zgarishiga qarshi kurash bo'yicha aniq va hisob-kitobli maqsadlar belgilanganligi ekologik diplomatiya samaradorligini kuchaytirdi.

Shu bilan birga, O'zbekiston o'zining ekologik diplomatiyasida inson omilini – aholi salomatligi, ekologik migratsiya, ijtimoiy tenglik va resurslardan adolatli foydalanish masalalarini ham inobatga olmoqda. Bunda ekologik xavfsizlik va inson xavfsizligi o'zaro bog'liq kategoriyalar sifatida qaralmoqda. Bu yondashuv ekologik muammolarning faqat texnik yoki tabiiy omillarga emas, balki ijtimoiy-siyosiy determinantlarga ham bog'liqligini anglatadi.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston ekologik diplomatiyasi orqali mintaqaviy barqarorlik va global ekologik xavfsizlikka hissa qo'shayotgan, ekologik masalalarni tashqi siyosatining ajralmas qismiga aylantirgan davlatlardan biriga aylanmoqda. Kelajakda bu yo'nalishdagi siyosiy strategiyalar yanada institutsional tus olib, xalqaro miqyosda O'zbekiston ekologik yetakchi davlat sifatida tan olinishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirziyoyev, Sh. (2018). O'zbekistonning ekologik siyosati: Kelajak strategiyasi. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Prezidensiyning nashriyoti, 45-47-betlar.
2. Jalilov, M. (2019). Orol dengizi fojiasi va uning ijtimoiy-siyosiy oqibatlari. Toshkent: O'zbekiston Fanlar akademiyasi, 83-85-betlar.
3. Xo'jaev, T. (2020). Markaziy Osiyoda suv resurslaridan foydalanish: mintaqaviy hamkorlik va diplomatiya. Toshkent: Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish davlat qo'mitasi, 112-114-betlar.
4. Salomov, B. (2021). O'zbekistonning global ekologik tashabbuslari: Orolbo'yi misolida. Toshkent: Navoiy nomidagi universitet nashriyoti, 70-73-betlar.
5. Akramov, B. (2022). Iqlim o'zgarishi va global ekologik diplomatiya. Toshkent: Ijtimoiy fanlar akademiyasi, 39-41-betlar.
6. Bunyodov, A. (2017). O'zbekiston va Markaziy Osiyodagi ekologik xavfsizlik masalalari. Toshkent: Ekologiya va tabiiy resurslar vazirligi, 53-55-betlar.
7. Islomov, R. (2020). Xalqaro ekologik diplomatiya va O'zbekiston: Mintaqaviy hamkorlik va innovatsiyalar. Toshkent: Yuridik akademiya nashriyoti, 98-100-betlar.
8. Jalilov, I. (2019). Global iqlim o'zgarishi va uning O'zbekiston siyosatiga ta'siri. Toshkent: Fan va texnologiyalar nashriyoti, 120-122-betlar.
9. G'ulomov, A. (2021). Orol dengizi va ekologik diplomatiya: Xalqaro hamkorlik va resurslardan foydalanish. Toshkent: O'zbekiston ekologik markazi, 87-90-betlar.

10. Raxmonov, I. (2022). Ekologik huquq va davlatlararo hamkorlik: O'zbekistonning roli. Toshkent: Yuridik universiteti nashriyoti, 34-36-betlar.
11. **G'ulomova R.B.** Davlat ekologik siyosatining ijtimoiy siyosati. O'zMU xabarleri. 2024-yil 1/3/1. **93-95**
12. G'ulomova R.B. O'zbekistonning yashil iqtisodiyotga o'tishi: muommolar va imkoiyatlar.'O'zbekiston -2030 strategiyasi: inson salohiyatini ro'yobga chiqarish salohiyati.2024yil 17-aprel.185-189bb
13. **G'ulomova R.B.** Study of socio-ecologikal political issuen in the context of journal (GIIRJ, 2024-yil. 22-fevral. 336-338-betlar